

Rapor

DERS KİTAPLARINDA MİLİTARİZM

Seğbir

SOSYOLOJİ VE EĞİTİM ÇALIŞMALARI MERKEZİ

DERS KİTAPLARINDA MİLİTARİZM

Sosyoloji ve Eğitim Çalışmaları Birimi

www.secbir.org

Mayıs, 2012

DERS KİTAPLARINDA MİLİTARİZM

Bu bilgi notu, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyoloji ve Eğitim Çalışmaları Birimi (SEÇBİR) tarafından Kasım 2011 tarihinden bu yana yürütülen 'Ders Kitapları İzleme Projesi'nin militarizm konulu bulgularını içermektedir. Bu yazı, genel bulguları sunmayı, militarizm konusunda süregelen problemleri ders kitaplarından örneklerle göstermeyi ve SEÇBİR'in önerilerini paylaşmayı amaçlamaktadır.

Giriş

Türk Dil Kurumu sözlüğünde militarizm "bir ülkede ordu gücünün aşırı derecede ağır basması" ve "her tür sorunu askeri yöntemlere başvurarak çözme, bundan dolayı silahlı kuvvetlere öncelik tanıma eğilimi" olarak tanımlanmaktadır. Başka bir deyişle militarizm, askeri değerlerin sivil alanı kapsayacak şekilde yaygınlaştırılmasını ifade eder. Askerler, keskin bir düşman-dost algısıyla ya da gerektiğinde ölmek ve öldürmek gibi hedefler doğrultusunda yetiştirilebilirler. Ancak sivil alanı da bu değerler ile şekillendirmenin demokrasi ile çelişen birçok boyutu vardır. Çünkü militarizm, sorunlar karşısında siyasetin esnekliğine yer bırakmaz; barışçıl çözümler yerine savaşı ya da potansiyel bir savaş ihtimalini sürekli canlı tutar; ülkenin ve toplumun sürekli bir iç ve dış düşman tehdidi altında yaşadığını vazeder; dolayısıyla çoğulcu demokrasinin gelişimini zedeler.

Son yıllarda yapılan çalışmalar, Türkiye'de birçok alan yanında eğitimin de militarist bir içeriğe sahip olduğunu göstermiştir. Tarih Vakfı tarafından 2003 ve 2009 yıllarında gerçekleştirilen Ders Kitaplarında İnsan Hakları I ve II projelerine göre, başta Milli Güvenlik dersi olmak üzere birçok dersin içeriğinde konular militarist bir perspektiften ele alınmaktadır. Örneğin, bir Coğrafya kitabında erozyon konusunu anlatırken dahi yazarlar, toprak için ölünmesi gerektiğini vurgulamakta, dolayısıyla, militarist bir bakış açısıyla ölümü yüceltmektedir.

Yakın zamanda Milli Güvenlik dersinin kaldırılması militarist öğeleri eğitimden temizleme anlamında olumlu bir adımdır. Ancak önceki çalışmaların da gösterdiği gibi, militarist bakış açısının Türkçe dersinden Tarih ve Coğrafya'ya kadar birçok alanda kendini göstermesi olasıdır. Ayrıca militarist içerik yalnızca eğitim kitaplarıyla sınırlı değildir. Okul ortamındaki uygulamalar, bayramlardaki kutlamalar, okul ortamında öğrencileri sindiren şiddet ortamı da militarist değerlerin yaygınlaşması açısından önemlidir. Dolayısıyla, eğitimin genel bir zihniyet değişimi geçirmesi, ölüm yerine yaşamın ve barışın yüceltilmesi, siyasal sorunlar karşısında eleştirel düşünebilen yurttaşlar yetiştiren bir içeriğe büründürülmesi gerekmektedir.

Proje'nin kapsamı

Proje'de 2011-12 eğitim öğretim yılında 1. ve 8. sınıf arasında okutulan tüm Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler ders ve öğrenci çalışma kitapları ile 2011 yılında okutulmaya başlanan Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi ders ve öğrenci çalışma kitabı incelenmiştir (Ders kitaplarının listesi için bkz. EK 1)

Yöntem

Kitaplar SEÇBİR Ders Kitabı İzleme Grubu (bkz. EK 2) tarafından Tarih Vakfı'nın, Ders Kitaplarında İnsan Hakları Projesi I ve II kapsamında oluşturduğu Niteliksel Tarama Ölçütleri kullanılarak incelenmiştir. Ayrıca kitapları daha kapsamlı bir incelemeye tabi tutmak amacıyla SEÇBİR tarafından ek ölçütler oluşturulmuş ve ikinci bir tarama gerçekleştirilmiştir (tarama ölçütleri için bkz http://www.secbir.org/?page_id=1365)

Genel Bulgular

Proje'nin bulguları, tarama sonucuna göre militarizm ile ilgili sıklıkla karşımıza çıkan konu başlıklarını içermektedir. Öncelikle, ders kitaplarındaki "Biz" algısı ve militarizm ilişkisi sunulmaktadır. Daha sonra, "askeri değerlerin yüceltildiği" ve "tehdit algısı"nın vurgulandığı alanlardan bahsedilmektedir. Son olarak, kitaplardaki "dil kullanımını" militarizm açısından örneklenmektedir. Bunu kısa sonuç ve öneriler bölümü takip etmektedir.

"Biz" Algısı

"Biz" algısı, toplumun kimlerden oluştuğunu, kimlerden oluşması gerektiğini ya da kimlerin "dost" olarak tanımlandığını anlamak açısından önemlidir. "Biz" kurgusu bir toplumun meşru sınırlarını, kimin içeride kimin dışarıda olduğunu gösterir. Kitaplarda olumlanan, övülen, saygı duyulan kişiler, meslekler, olaylar "biz" algısını oluşturan unsurlardır ve öğrencilerin bunları öğrenmesi ve benimsemesi beklenmektedir. 1-8. sınıf kitapları arasında bu algıyı en kuvvetli biçimde veren, 6. sınıf müfredatında yer alan "İpek Yolu'nda Türkler" konusudur. İlk Türk devletleri, yazdıkları destanlarla anlatılmış, akabinde Mete Han'ın kurduğu "onluk askeri sistem" in mevcut Türk ordusunun temeli olduğundan bahsedilmiş ve Türk ordusunun özelliklerine iki sayfalık geniş bir yer verilmiştir. İpek Yolu hakkında bilgi verildikten sonra, sırasıyla İslamiyet'in doğuşu, büyük Türk bilginleri, mesir macunu ve İpek Yolu dönemi boyunca Türk sanatçılarının yaptığı resim ve minyatürler yansıtılmıştır. Pek çok yerde ayrı ayrı tekrarlanan unsurları bir araya getirmesi bakımından önem arz eden bu üniteye göre, sanatkar ve bilgin Türk büyükleri, İslamiyet, en eski kutlamalardan biri olan mesir macunu şenlikleri ve askerlik "biz" kurgusunun ayrılmaz parçalarıdır. Kitapta askerlik ve (anakronist bir okumayla) İslamiyet, Türk'ün doğasına içkin unsurlar olarak zikredilmektedir. Aşağıda alıntılanan örneklerde görüldüğü gibi, görseller eşliğinde Türkler, özcü bir şekilde ordu-millet olarak nitelendirilmektedir.

ASKER MİLLET

Ordumuzun, ülkemiz için önemi hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Ben, Hun İmparatoru Mete Han. Yaklaşık 2200 yıllık Türk kara ordusunun kuruluşu, benim imparatorluğum döneminde olmuştur. Bizim yaşadığımız Orta Asya bozkırları, halkının tümünün aynı zamanda asker olmasını da zorunlu kılıyordu. Komutanların yönetiminde erkeği, kadını, yaşlısı ve genciyle tüm halk askerî bir yapının içindeydi. Askerlik özel bir meslek değildi. Halkın tümü her an savaşmaya hazır durumdaydı. Bu nedenle ordu-millet geleneği halkımızın genel karakteriydi.

Ben, Türk ordusunu onlu sisteme göre düzenleyerek idaresinin daha kolay olmasını sağladım. En büyük askerî birliğimiz on bin kişiden oluşan tümenlerdi. Orduyu onlu sisteme göre düzenleyerek devlet güçlerinin tümünü merkezden tayin ettiğim kumandanlar sayesinde idare ettim. Aynı zamanda askerî disiplinin idari yapıya da yansıtılmasını sağladım.

Yukarıdaki resmi inceleyiniz. Bu resimde yer alan unsurları dikkate alarak ordumuz hakkında neler söyleyebilirsiniz?

“Ordumuz, Türk topraklarının ve Türkiye idealini gerçekleştirmek için yapmakta olduğumuz sistemli çalışmaların yenilmesi imkânsız garantisidir.

Dünyanın hiçbir ordusunda yüreğ seninkinden daha temiz, daha sağlam bir askere rast gelinmemiştir.

Devletin bağımsızlığının, millet ve memleket hayatının tek koruyucusu kahraman ordumuzdur. Bundan dolayı askerî teşkilatımızın özel bir itina ile düzenlenmesi ve geliştirilmesi en önemli hususlardandır.

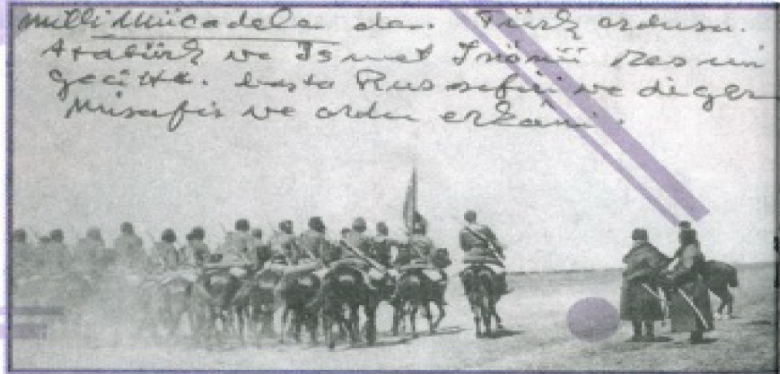
Askerler mert olur. Türk askeri ise mertlerden mert ve pek civanmert olur.

Bilirsiniz ki Türk milleti, ne vakit yükselmek için adım atmak istemişse, bu adımların önünde daima lider olarak, daima yüksek millî ideali gerçekleştiren hareketlerin önderi olarak, kendi kahraman çocuklarından kurulu ordusunu görmüştür.

Türk ordusunu; onun faziletini, kıymetini ve bu ordu ile neler yapılabileceğini benim kadar anlayan az olmuştur.”

M. Kemal ATATÜRK

Mustafa Kemal Atatürk'ün yukarıdaki sözlerinden, Türk Silahlı Kuvvetlerinin önemiyle ilgili nasıl bir çıkarımda bulunursunuz?

Ağustos ayının son haftasının ülkemizde niçin “Zafer Haftası” olarak kutlandığını araştırınız. Sizce, Türk ordusuna niçin “Mehmetçik” diye hitap edilmektedir? Araştırınız.

Türk ordusunun tarihi, Türk milletinin tarihi ile yaşattır. Toplumumuzda genel olarak çocuklar, büyükleri örnek seçerek büyür. Onlar günlük hayatlarında spor, eğlence ve benzeri faaliyetleri askerî becerilerini geliştirmek için gerçekleştirirler. Tarihte, Türk devletlerinde hemen her Türk savaşa hazır durumdaydı ve askerliğe özel bir meslek gözüyle bakmazdı.

Türklerin tarih boyunca “ordu-millet” olarak adlandırılmasının sebepleri neler olabilir?

Türk ordusu; cesareti, kahramanlığı ve azmi ile dünyadaki diğer ordulara örnek olmuş bir ordudur. Türk ordusu tarih boyunca katıldığı savaşlarda hiçbir zorluktan yılmamış, düşmanına göz açtırmamış, ama kendisinden af ve yardım dileyen taraf düşmanı da olsa hoşgörü göstererek tüm insanlığa örnek olmuştur. Tüm dünya, Türk ordusuna Çanakkale Savaşları'nda, Kurtuluş Savaşı'nda ve tarihteki birçok savaşta sergilediği bu üstün nitelikleri nedeniyle saygı duymuştur.

Askeri Değerlerin Yüceltilmesi

Askerliğin Türklüğe içkin bir değer olması, bir yandan da onun kutsal kabul edilmesine neden olmuştur. Ders kitaplarında bu, iki yönlü olarak karşımıza çıkmaktadır. Birincisi askerlerin özelliklerinin sıklıkla ve övgüyle anlatılması, ikincisi ise askeri alanın dışındaki konuların ya da kişilerin askeri özelliklerle ele alınması ya da kişilerin bu özellikleri benimsemeleridir. Aşağıdaki ilk resim birinci gruba, ikinci resim ise ikinci gruba örnek teşkil etmektedir.

Bozkırın Süvarilerinden Çağdaş Türk Ordusuna

Kara Kuvvetleri Komutanlığımıza ait bröve üzerinde yer alan MÖ 209 tarihinin önemi nedir?

Aşağıda ilk Türk ordusu ve günümüz Türk ordusuyla ilgili görseller ve bilgiler yer almaktadır.

onbaşı yüzbaşı binbaşı

Onbaşı, yüzbaşı ve binbaşı rütbeleri Mete'nin ordusunda yaptığı düzenlemeden gelmektedir.

Türk Silahlı Kuvvetlerinin vazifesi, Anayasa ve yasalarla belirlenmiştir. 2000'li yıllarda Türk Silahlı Kuvvetlerinin görevi, yeni güvenlik sorunlarına ve krizlere uygun şekilde tepki göstermek, belirsizliklere karşı hazır olmak, iç ve dış tehdit ve risklere karşı ülkenin güvenliğini sağlayabilmektir.

Türk ordusunun en önemli üç özelliği:

- * Verilen her türlü emre tam itaat etme
- * Süratli ve isabetli karar verme
- Hedefi vurmada tam isabet

Çevrenizde asker ya da askerlik yapan kişilere günümüz Türk ordusunun özelliklerini sorunuz.

56
Çağdaş Türk Ordusu

57
Çağdaş Türk Ordusu

Türkler, tarih boyunca hakimiyet kurdukları bölgelerde varlıklarını güçlü ve disiplinli ordulara borçludur. Geçmişten günümüze kadar ordumuz gücünü kimden almaktadır?

*** MEB, 6. Sınıf, Sosyal Bilgiler

Yukarıda da anlatıldığı gibi Mete Han'ın "onluk askeri sistem"i bulmasının akabinde gelen bu sayfada Türk ordusunun özellikleri sayılmaktadır. Ancak bunlar "onluk askeri sistem" gibi teknik konular üzerine olmaktan ziyade, 'ordu millet,' 'vatan borcu' gibi unsurlar ile her orduda olması beklenen 'emre itaat', 'karar verme' gibi özelliklerdir.

Aşağıdaki resimde ise 23 Nisan dolayısıyla Atatürk'e mektup yazan bir öğrenci Türk askerinin Kurtuluş Savaşı'ndaki düzenli çalışmasını kendisine örnek aldığını, kendisinin de onlar gibi sabırlı ve disiplinli olduğunu ifade etmiş ve bu sözlerinden ötürü ödüllendirilmiştir.

ATATÜRK'E MEKTUP

Aşağıdaki gazete haberini okuyunuz.

Çocuklardan Ata'ya Teşekkür

Haber Merkezi - Türkiye'nin dört bir yanından toplam 548 çocuğun katıldığı mektup yarışması sonuçlandı. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'na yönelik olarak düzenlenen yarışmada çocuklar Atatürk'e 23 Nisan için mektupla teşekkür etmişti. Çocukların yazdığı birbirinden duygulu mektuplar arasında birinciliği İzmir'den **Yiğit Serim** kazandı. İlkokul ikinci sınıf öğrencisi olan Yiğit Serim mektubunda şu

cümlelere yer verdi: "Sıfıfta Kurtuluş Savaşı'nın CD'sini izledim. Bu CD'de Türk bayrağını taşıyan asker yaralandığı için bayrak elinden kaydı. Ama başka bir Türk askeri bayrağı yakaladı. Kurtuluş Savaşı boyunca bayrağımız hiç ayaklar altında kalmadı... Sen planlı çalıştığın için ülkeyi kurtardın. Ben de senin gibi sabırlı ve disiplinliyim."
Yarışma birincisi bir bilgisayar ile ödüllendirildi.

Gazete haberi (2)

Haberde sözü edilen yarışmaya katılmış olsaydınız vatanımızı kurtardığı ve cumhuriyeti ilan ettiği için Atatürk'e nasıl bir mektup yazardınız?

Mektubunuzu aşağıdaki boş bırakılan alana yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Benzer şekilde üç çocuğun konuşmasının aktarıldığı aşağıdaki örnek de ilginçtir. Yazarlar, Sosyal Bilgiler dersindeki “etkin bir vatandaş olma” hedeflerini Ece karakterinin ağzından aktarmaktadır. Ece'nin karşısındaki başarısız ve kötü karakter militarist perspektifin nasıl siyah-beyaz fikirler etrafında örüldüğünü de göstermektedir. Etkin vatandaş olmanın önemli bir şartı da askerlik yapmaktır. Ülkenin gündeminde olmasa da yazarlar, Ece'nin ağzından kadınların da askerlik yapmaları gerektiğini dile getirmektedir. Bu durumda askerlik görevini yerine getiremeyen kadınlar tam ve etkin bir vatandaşlık payesi de alamamaktadırlar. Dolayısıyla bu metin, vatandaşlığı cinsiyetçi bir temelde tanımlaması açısından da oldukça sorunludur.

ZEYNEP: Arkadaşlar, geçen gün televizyonda bir fabrika sahibinin konuşmasını dinledim. Fabrika sahibi, “Günde altı saat uyuyorum. Fabrikada yüzlerce işçi çalıştırıp onların geçimlerini sağlıyorum. Aileme bile yeterince zaman ayıramıyorum. Bu süreçte hiçbir katkısı olmayan devletin, kazandığım paradan vergi istemeye hakkı var mı?” diye soruyordu. Sizin de bu konudaki düşüncelerinizi merak ediyorum. Sizce haklı mı?

OKAN: Evet, adam bence de haklı. Adam gece gündüz demeden durmadan çalışmış, parasını kazanmış. Şimdi niye vergi versin?

ECE: Hiç olur mu, tabii ki haksız. Eğer devlet olmasaydı o fabrikanın elektriğini, suyunu kim sağlayacaktı? Ürettiği ürünü pazara hangi yoldan götürecekti? Fabrikasını kim koruyacak, can güvenliğini kim sağlayacaktı?

ZEYNEP: Ülkemizde erkekler, 20 yaşına geldiğinde askere gidiyor. Yasalara göre kadınlar askere alınmıyor ama Kurtuluş Savaşı'nda bu vatani hep birlikte kurtardık. Askerlik bu yüzden çok kutsal bir vatan borcu. Bence kadınlar da askere gitmeli.

OKAN: Bence kadınların askerlik yapmasına hiç gerek yok. Zaten kadınlar erkekler kadar kuvvetli olmadığı için askerlik yapamazlar.

Size göre Okan mı yoksa Ece mi fikirlerinde daha haklı, neden?

ECE: Buna katılmak mümkün değil. Çünkü Kurtuluş Savaşı'nda kadın erkek hep birlikte mücadele ederek bu vatani kurtardı. Ülkemizin savunma için daima hazırlıklı olması gerekiyor. Bunun için de askerlik eğitimini kadınların da mutlaka alması gerekir. Ancak bu eğitim sayesinde ülkemizin savunulmasında her zaman görev yapabilir hâle gelebiliriz.

ZEYNEP: Sosyal bilgiler dersini çok seven arkadaşım Ece'nin ne kadar etkili ve doğru cevaplar veren bir insan olduğunu görmüş olduk. Eğer sosyal bilgiler dersi olmasaydı, o da Okan gibi cevaplar verebilirdi.

Yukarıdaki konuşmalara göre sosyal bilgiler dersi bizim sosyal ve etkin bir vatandaş olmamıza ne gibi katkılar sağlar?

Aşağıdaki örnekte ise bir ilköğretim okulunu ziyaret eden “Subay Amca” gönüllü olarak subay olduğundan, zorunlu askerlik görevinin ise seve seve yerine getirildiğinden bahsetmiştir. Kitaplarda, başka hiçbir mesleğe dair okul ziyareti ve meslek sahibiyle sohbet gibi bir konu bulunmaması, tek örneğin askerlik mesleğinden seçilmiş olması sorgulanmalıdır.

► Ordumuz Olmasaydı

İç ve dış güvenliğimizi kimlerin sağladığını biliyor musunuz? Ordumuz olmasaydı neler yaşanırdı?

Subay Amca Okulda

İç güvenliğimizi Emniyet Genel Müdürlüğü, dış güvenliğimizi ise Türk Silahlı Kuvvetleri sağlar. Bu kurumlarımızı daha iyi tanımak için sınıfımıza bir subay ile bir polis amca'yı davet ettik. Polis amcanın o gün işi çıktığı için sadece Yüzbaşı Volkan, okulumuza geldi. Ona çeşitli sorular sorduk, o da cevapladı.

Ceren: Kurtuluş Savaşı'mızı ordumuzun sayesinde kazandığımızı biliyoruz. Düşmanı kovmak için savaşan ordumuz, düşman yurdumuza girerken neden karşı koymadı, dedi.

Yzb. Volkan: Karşı koyamazdı. Çünkü ordumuz yoktu. Daha doğrusu dağıtılmıştı. 1. Dünya Savaşı'nda savaştığımız galip devletler, Osmanlı Devleti'ne Mondros Antlaşması'nı imzalattırdı. O antlaşmanın bir maddesinde ordumuzun dağıtılması isteniyordu. Bunun üzerine askerlerimiz silahlarını bıraktılar. Evlerine gönderildiler. Savunmasız kaldık.

Serkan: Güçlü bir ordumuz olmasa aynı durum tekrarlar mı?

Yzb. Volkan: Ülkemiz dünyada çok önemli bir yerde bulunuyor. Bu topraklara sahip olmak isteyenler her zaman olmuştur, olacaktır.

Sinem: Subay olmayı seviyor musunuz?

Yzb. Volkan: Sevmesem, bu mesleği yapar mıyım? Askerlik zorunlu bir hizmet ama subaylık değil. Askerlik zorunlu olmasına rağmen bütün gençler, davullarla zurnalarla seve seve askere gider.

Yüzbaşı Volkan amcaya teşekkür edip onu uğurladık. Polis amca'yı ise yarın ağırplayacağız. Ona soracağımız soruları şimdiden hazırladık.

(Bu kitap için yazılmıştır.)

“Türkiye Cumhuriyeti yalnız iki şeye güvenir. Biri millet kararı, diğeri en üzücü ve en güç şartlar içinde dünyanın takdirlerine hakkıyla layık olma niteliğini kazanan ordumuzun kahramanlığı; bu iki şeye güvenir...”

Atatürkçülük (Birinci Kitap), s. 195

Atatürk'ün askerlik ile ilgili yukarıdaki sözünü, Türk Silahlı Kuvvetlerinin önemiyle ilişkilendirerek tartışınız.

- Gençler askere neden güle oynaya gidiyor?
- Bir Mehmetçiğe mektup yazsanız neler anlatırsınız?
- Türk Silahlı Kuvvetlerinin önemini anlatan bir yazı hazırlayınız.

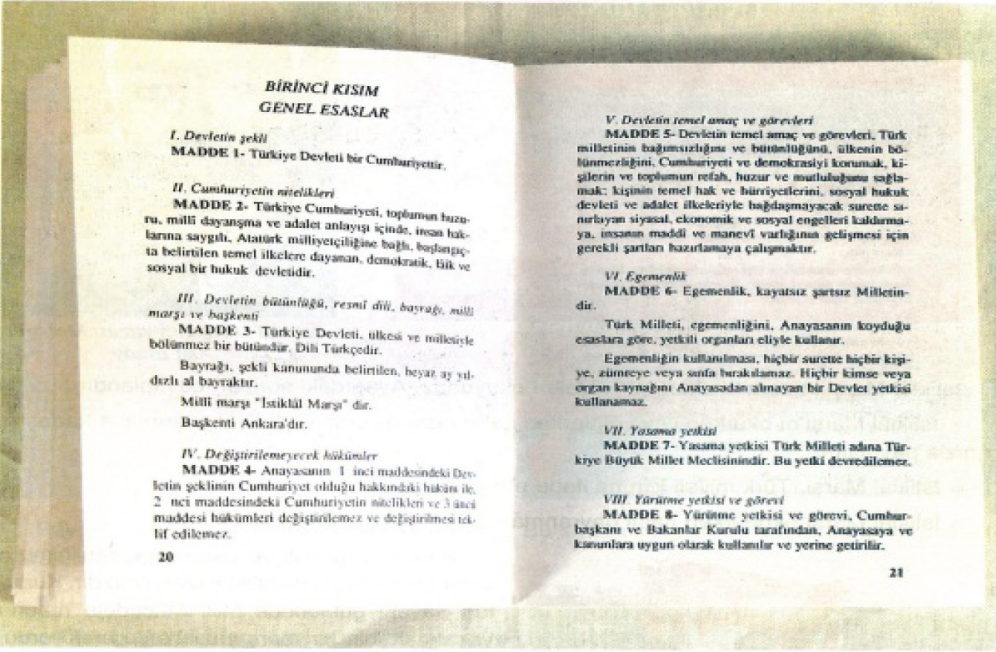
Tehdit Algısı

Özellikle yukarıdaki ilköğretim sınıfını ziyaret eden subay örneğinde görüldüğü gibi, yurt topraklarına göz dikmiş düşmanların varlığı askerin ve askerlik vazifesinin önemini arttıran, her an her vatandaşın hazırlıklı bulunmasını gerektiren bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Askeri özelliklere sahip olmak, ülke üzerinde emelleri olan “dış düşmanlar” için olduğu kadar kim oldukları net bir biçimde açıklanmamış olan “iç düşmanlar” için de gereklidir.

Aşağıdaki örnekte de görüldüğü gibi, Türkiye'nin doğal kaynakları her zaman diğer ülkelerin istahını kabartmakta, Türkiye'nin güçlenmesi istenmemektedir.

► **Anayasamız, Başkentimiz, Paramız**

Anayasamız

**BİRİNCİ KISIM
GENEL ESASLAR**

I. Devletin şekli
MADDE 1- Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.

II. Cumhuriyetin nitelikleri
MADDE 2- Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir.

III. Devletin bütünlüğü, resmî dili, bayrağı, millî marşı ve başkenti
MADDE 3- Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir.
Bayrağı, şekli kanununda belirtilen, beyaz ay yıldızlı al bayraktır.
Millî marşı "İstiklâl Marşı"dır.
Başkenti Ankara'dır.

IV. Değiştirilemez hükümler
MADDE 4- Anayasamızın 1. inci maddesindeki Devletin şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm ile, 2. nci maddesindeki Cumhuriyetin nitelikleri ve 3. üncü maddesi hükümleri değiştirilemez ve değiştirilmesini talep edilemez.

20

V. Devletin temel amaç ve görevleri
MADDE 5- Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasisi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğuna sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaştırmayacak sınırları aşmayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığına gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.

VI. Egemenlik
MADDE 6- Egemenlik, kayıtsız şartsız Milletindir.
Türk Milleti, egemenliğini, Anayasamızın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır.
Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılmaz. Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz.

VII. Yasama yetkisi
MADDE 7- Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez.

VIII. Yürütme yetkisi ve görevi
MADDE 8- Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.

21

- Anayasamızın ilk üç maddesi neden değiştirilemez? Tartışınız.
- Anayasa maddelerini inceleyerek ülkemizin ulusal sembollerinin neler olduğunu söyleyiniz.
- Anayasamızın ulusal egemenlik sembollerinden biri olmasının nedeni nedir? Tartışınız.

Tartışma: Atatürk'ün "Egemenlik kayıtsız, şartsız milletindir." sözünden ne anlıyorsunuz? Tartışınız.

Bunu Biliyor muydunuz? Asya ve Avrupa kıtalarının birleştiği bölgede yer alan ülkemiz, Akdeniz ve Karadeniz'i birbirine bağlayan Boğazlara sahiptir. Ayrıca zengin petrol kaynakları olan ülkelere komşu olması, doğal kaynaklar bakımından da zengin olması bağımsız Türkiye Cumhuriyeti devletinin dünya üzerindeki önemini artırmaktadır. Ancak hızlı gelişme gösteren ülkemizin güçlenmesi bazı devletler tarafından istenilmemektedir. Gelişmekte olan büyük bir ekonomik güce sahip ülkemizi kendileri için tehdit olarak gören devletler, ülkemizin güç kaybetmesi için çeşitli çalışmalarda bulunmaktadır.

Dilin Kullanımı

Tehdit algısını pekiştiren, militarist değerleri yaygınlaştıran bir unsur da kitaplardaki dil kullanımıdır. “Düşman” kelimesinin kullanım sıklığı bu açıdan çarpıcıdır. Diğer ülkeler daima düşman olarak aktarılırken, savaş sırasında ölen Türk askeri ‘şehit’, muhalif güçlerden hayatını kaybedenler ise ‘kayıp’ olarak adlandırılmıştır. Burada şehitliğin İslamiyet’e ait bir mertebe olması yukarıda anlatılan “biz” kurgusunun sınırları ile de uyumludur. Türk olan her halükarda Müslümandır, Türk askeri ölünce şehit olur. Dolayısıyla dar bir Türklük tanımı yapılmaktadır.

Sonuç

- İncelenen kitaplarda militarist öğeler hemen her sınıf düzeyinde gözlemlenirken, en yoğun bulgulara tarih konularının müfredata dahil olduğu 4, 5 ve 6. Sınıf Sosyal Bilgiler kitaplarında rastlanmıştır.
- Türklük tanımı ordu-millet nitelemesi ile yapılmakta, Türklüğün meşru sınırları da şehitlik, İslamiyet ve askerlik kavramlarıyla çizilmektedir.
- Askerlik yapmadıkları için kadınları eksik ve cinsiyetçi bir vatandaşlık zemininde ele alan örnekler vardır.
- Kitaplarda askeri değerleri yücelten ve tehdit algısını öne çıkaran metinler mevcuttur.
- MEB ve özel yayınevi basımlı kitaplarda karşılaşılan sorunların dağılımında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Öneriler

- Öğrencileri siyah-beyaz bir dünya algısına yönelten militarist perspektif, (Milli Güvenlik dersinin kaldırılması gibi) Sosyal Bilgiler ders kitaplarından da çıkarılmalıdır. Kitaplar bilgi temelli, eleştirel düşünmeyi geliştiren bir bakış açısı ile yazılmalıdır.
- Son yıllarda etnik olarak Türk, dinsel aidiyet olarak Müslüman olmayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının eşitlik talepleri, yeni ve çoğulcu bir “biz” anlayışı geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Bu doğrultuda ders kitaplarındaki dar ve militarist Türklük anlayışı, daha çoğulcu ve demokratik bir perspektifle yeniden tanımlanmalıdır.
- Tarih konuları ele alınırken dünya tarihinin, savaş kadar barışın, ülkeler arasındaki alışverişin ve karşılıklı ilişkilerin de tarihi olduğu vurgulanmalıdır.
- Yapılan araştırmalar, ülkenin sürekli tehdit altında olduğu algısının aygınlştırılmasının, öğrencilerin güçsüzlük hissini artırdığını göstermektedir. Oysa, insan haklarını temel alan, barışçıl yöntemleri öne çıkaran, temel hak ve özgürlüklerin herkes için ayrıcalıksız mümkün olduğunu öngören bir yaklaşım, öğrencilerin kendilerini toplumda ve dünyada daha güçlü bir şekilde konumlandırmalarını sağlayacaktır. Dolayısıyla, ders kitaplarının bu açıdan yeniden gözden geçirilmesi gerekir.
- Milli Güvenlik temalarını, diğer derslerle ilişkilendirme çalışmalarından söz edilmektedir. Militarist perspektif hiçbir dersin içeriğine eklenmemelidir.

EK 1

Taranan Ders Kitaplarının Listesi

1. H. Dalkılıç, N. Gölge, İlköğretim 1. Sınıf Hayat Bilgisi, MEB, 2011
2. S.Kapulu, S. Cebir Şahin, İlköğretim 1. Sınıf Hayat Bilgisi, Koza Yayın Dağıtım, 2011
3. A.Özdemir, F. Çınar, İlköğretim 2. Sınıf Hayat Bilgisi,MEB, 2011
4. Y.Fener, G.Anaç, İlköğretim 2. Sınıf Hayat Bilgisi,Ada Matbaacılık, 2011
5. E.Özel Eren, N.Doğan, İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi,MEB, 2011
6. Y. Fener, A. Düzgün, İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi,Doku Yayıncılık, 2011
7. Dr.M.Koyuncu, Ö.Koyuncu Kaya, Ö.Dağ, E.Koçak, T.Yıldırım, M.Ünal, İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler,MEB, 2011
8. S.Tüysüz, İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler,Tuna Matbaacılık, 2011
9. Dr.S.Başol, Dr.F.Ünal, H.Azer, A.Yıldız, Ö.Evirgen, İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler, MEB, 2011
10. Dr.M.G.Gülcan, Ö.Bayram, Z. Kılıç, F.Karakaya, A.Midilli, İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler, Koza Yayın Dağıtım, 2011
11. A.Altun, Y. Doğan, E. Uzun, İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler,Altın Kitaplar, 2011
12. E.Genç, M.M.Polat, S.Başol, N.Kaya, H.Azer, S.Gökçe, M.Koyuncu, A.Gök, A.Yıldız, D.Yılmaz, A.Özcan, İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler, MEB, 2010
13. M.M.Arslan, İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler,Anittepe Yayıncılık, 2011
14. M.M.Polat, N.Kaya, M.Koyuncu, A.Özcan, İlköğretim Sosyal Bilgiler 7, MEB, 2011
15. Komisyon, İlköğretim 8. Sınıf Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi, MEB, 2011

EK 2

SEÇBİR Ders Kitabı İzleme Grubu

Proje Grubu

Doç. Dr. Kenan Çayır, Proje Yöneticisi
Ayşe Alan, Proje Koordinatörü

Proje Kadrosu

Gonca Aşık
Melike Ergün
Tuğçe Karagöz
Muhsine Önal
Ayşegül Sağcan
Elif Sağır